

СЛОВЕНСКА
ТЕРМИНОЛОГИЈА
ДАНАС

СЛОВЕНСКА
ТЕРМИНОЛОГИЈА
ДАНАС

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXVII

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Књига 28

СЛОВЕНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС

Примљено на V скупу Одељења језика и књижевности
од 30. маја 2017. године, на основу реферата
академика *Предрага Пипера* и проф. др *Рајне Драгићевић*

Уредници

академик ПРЕДРАГ ПИПЕР
др ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ

БЕОГРАД
2017

ан АНУРС,
офија
аковић,
рович
-Pawłowska,
вић и

Ловановић,
то Танасић,
лићевић,
невич,
др Марта
енко,
ербин,

САДРЖАЈ

Уводно слово 9

I. ПОГЛЕД НА РАЗВОЈ ТЕРМИНОЛОШКИХ И ТЕРМИНОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА У СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА. ПРАВЦИ У ТЕРМИНОЛОГИЈИ

Викторія Людвігівна Іващенко: Слов'янське термінознавство:
проблематика й перспективи розвитку 15

Эльвира Анатольевна Сорокина: Формирование теории
языка для специальных целей (ЯСПЦ) 29

Сергей Викторович Гринев-Гриневиц: Антропологистика
как современное развитие терминоведения 41

Кацярына Пятроўна Любецкая: Спецыяльная лексіка
беларускай мовы як аб'ект даследавання беларускіх
лінгвістаў у канцы ХХ – пачатку ХХІ стст. 51

Marta Małachowicz: Prace dyplomowe z dziedziny terminologii
i terminografii powstałe w instytucie komunikacji
specjalistycznej i interkulturowej uniwersytetu
warszawskiego w latach 2010–2015 61

II. ТЕРМИНОЛОГИЈА И РЕЧНИЦИ

Сергей Дмитриевич Шелов: Универсальный терминологический
словарь: новый тип терминологических словарей 71

Юрий Николаевич Марчук: Проблемы многоязычной
терминографии 85

Марија С. Ђинђић: Обрада лингвистичких и
граматичких термина у двојезичном описном
речнику (на примеру Новог турско-српског речника /
Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük) 91

Тамара Валентиновна Рожкова: Статус и типологизация глагола в медицинской терминологии	537
Елена Викторовна Рыжкина: О некоторых динамических процессах в современной русской терминологии	549
Маргарита Николаевна Лазарева: О соотношении интернационального и национального в научных названиях растений (на материале русского языка)	557
Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильєва: Семантико-тематична та категорійно-поняттєва організація української термінології харчової промисловості	567
✓ Драгана И. Радовановић: Од Вукове трпезе из његовог Рјечника до Матичиног једногмника	577
Неђо Г. Јошић: Народни називи воћака код Срба и критеријуми њиховог раслојавања	587
Мирјана С. Петровић-Савић: Из географске терминологије Јадра	599
Ивана В. Лазић-Ковиќ: Лексика традиционалне културе према тематским пољима	613
Софија Ј. Мићић-Кандијан: Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски	625

VII. ЕЛЕКТРОНСКЕ ТЕРМИНОЛОШКЕ БАЗЕ ПОДАТАКА И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ТЕРМИНОЛОГИЈИ, ТЕРМИНОГРАФИЈИ И ЛЕКСИКОГРАФИЈИ. ТЕРМИНОЛОШКИ САЈТОВИ И ПОРТАЛИ

Александр Васильевич Зубов: Способы автоматического извлечения терминов из текста	639
Paweł Kowalski, Zofia Rudnik-Karwatowa: Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa slawistycznego i Sybisław	643
Мaja Bratanić, Ana Ostroški Anić, Siniša Runjaić: Od baze do portala – razvoj nacionalne terminološke infrastrukture	657
Jana Levická: Počiatky slovenskej terminologickej databázy a jej súčasnosť a budúcnosť	667
Максим Олегович Вакуленко: Віртуальна українсько-російсько-англійська термінографічна лабораторія з фізики: сучасні лінгвістичні технології у фаховій мові	679

ОД ВУКОВЕ ТРПЕЗЕ ИЗ ЊЕГОВОГ РЈЕЧНИКА ДО МАТИЧИНОГ ЈЕДНОТОМНИКА*

Драгана И. Радовановић**

Аутор овог прилога настоји да сагледа статус кулинарске терминологије у релацији Вуков Рјечник (1818) – Матичин једнотомник (2007). Из кулинарске лексике могу се ишчитавати епохе и поднебља, а понуда на трпези богата се такоређи дневно у додиру култура, без граница и у свим видовима комуницирања, али и извлачењем националног а заборављеног, уз мање или више довитљивог маркетиншког паковања. Изазов је то за лексикографе, наравно као и за готово све области живота и језика који га прати и упадљиво се професионализује – шта од свега тога да изабери и сместе у уске оквире једнотомника.

Кључне речи: кулинарска лексика, Вуков Рјечник, Матичин једнотомник, статус термилолошких речи

1. Тема *Од Вукове трпезе из његовог Рјечника до Матичиног једнотомника* наставак је мојих интересовања за специјалне терминологије, кулинарске пре свега и оних повезаних са њом.¹ Прве подстицаје за истраживања традиционалних терминологија добили смо у Новом Саду од проф. Гордана Вуковић, она од проф. Велимира Михајловића, а проф. Михајловић од тима познатог етимолога Олега Трубачова за време студијског боравка у Москви. Овако усмерена научна истраживања многи, извесно с правом, сматрају важном компонентом Новосадске лингвистичке школе.²

* Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког њоросијора* који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

** Институт за српски језик САНУ, Београд; draganailija@gmail.com

¹ Део овог атрактивног наслова преузет је из рада Пољакиње Агате Крушец, који је највећим делом урадила гостујући у Новом Саду за време студија на Филозофском факултету (код проф. М. Пижурице), а одбранила га је као магистарски рад у Кракову под руководством познатог етимолога Бориша. Прилог је објављен у ЗбМСФЛ (2004) под насловом *Вукова трпеза – кулинарска терминологија у првом издању „Српског рјечника“ Вука Стефановића Караџића (1818)*.

² Уп. нпр. Српскохрватска лексика рибарства (Михајловић В., Вуковић, Г. 1977), Војвођанска коларска терминологија (Вуковић Г. и др. 1984), Пастирска терминологија Срема (Бошњаковић 1985), Терминологија куће и покућства у Војводини (Вуковић Г. 1986), Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке (Драгин Г. 1991), Архаична пчеларска лексика у Војводини (Недељков Љ. 2009).

Основне смернице за истраживања кулинарског фонда постављене су управо у овој школи и то у првом реду израдом Упитника за прикупљање кулинарске лексике Гордане Вуковић и другим њеним прилозима тој лексици (уп. нпр Вуковић 1995). Захваљујући постављеним смерницама и отвореном путу у бележењу и обради кулинарске лексике, у првом реду, ђаци из ове школе дали су низ прилога српској кулинарској лексици. Публикована је збирка назива јела и пића из Мачве (Јазић 2000), приказане су у више прилога особености кулиналија у српском и румунском Банату (Радовановић 2011; Радовановић 2013; Радовановић 2013а), затим прилог о називима за јело од хлеба (Душановић-Звекић 2011) и сл. Бављење кулинарском лексиком овим прилозима није исцрпљено. У Матици српској је недавно изашао најпре упитник, а потом и Зборник радова посвећен обредној кулинарској лексици са подручја Војводине (прир. Софија Милорадовић 2014).

С друге стране, у нашој етнографској литератури с краја деветнаестог и прве половине двадесетог века постоји неколико важних прилога из српског кулиналија (поред расутих података и успутних записа у етнографским прилозима општијег типа), као на пример збирка Симе Тројановића о старинским српским јелима и пићима (1896), затим збирке српских народних јела из Левча и Темнића (Мијатовић 1908: 1–69), из Босне и Херцеговине (Грђић Бјелокосић 1908: 73–118) и из среза бољевачког (Грђић 1925).

2. Имајући у виду све раније прилоге из кулиналија, овог пута покушаћу да одем корак даље: да сагледам, огледно на примеру кулинарске лексике, статус специјалних терминологија³ у српским речницима које смаграмо стандардним, односно нормативним. За такав оглед управо је и подесна кулинарска лексика као део традиционалне културе који је врло подложен променама и утицајима других култура. Наиме, са усвајањем начина припремања јела из других култура усвајамо и њихове називе, а храна је у нашем времену (према речима етнолога Драгане Радојичић) „добила статус великог светског путника“; судећи по дневној штампи и телевизијским програмима и статус (стварне или наметнуте) дневне преокупације најразличитијих слојева друштва (истина једних за очи, а других и за очи и за трпезу). Понуда на трпези богата се такорећи дневно у додиру култура, без граница и у свим видовима комуницирања, али и извлачењем из заборавља регионалног и националног, уз мање или више довитљивог маркетиншког паковања. Кулинарство на пример има готово редовно устаљене термине на свим телевизијским каналима, а штампани медији се утркују у пласирању у виду посебних прилога најразличитијих куvara у атрактивној графичкој опреми. Нападна маркетиншка

³ Према истраживањима Гордане Вуковић, кулинарска лексика је у Матичином шестомнику представљена кроз 2500 одредница и карактерише је изражена термилошка специфичност, будући да један део термина припада стандарнолексичком слоју, а други део је кавалификаторима варв. и покр. маркиран као дијалекатски (Вуковић 2002: 274).

презентација успешно се специјализује према намени односно пригодама, с фокусом једном на обредна и празнична јела, на мрсне или на посне дане односно славе (с исказаном или подразумеваном професионалном детерминисаношћу), затим према климатским менама или сезонским намирницама и сл. А готово сви локали (угоститељски објекти – од највећих до најмањих) труде се да понуђеним менијем у понечему буду особени (нуде нпр. „специјалитете куће“, чешће под тако уопштеном етикетом него довитљиво оригиналним именовањем). Кулинарска терминологија зато је реално гледано нестабилна и отворена и нестабилни регистар, који се интензивно богати – богати се новим, страним из сусрета култура, али и оживљавањем из старине мање или више заборављеног или потиснутог као регионалног.

3. Из претходног следи да се кулинарство као сегмент културе са готово дневно новим елементима и у новим варијететима отима оптималном регистрацијом, а практична страна, туристичко-угоститељска на пример, тражи препознатљивост, најчешће и преводљивост, што намеће потребу стабилне номинације. Уз то, речници општег типа пак, посебно скромнијег обима, у виду једнотомника на пример, имају све мање простора за професионализацију као опште обележје живота и језика који прати такве тенденције. Зато се може унапред рећи да испуштање појединих речи из наших речника не мора да се изједначава са њиховом потпуном пасивизацијом или забором. Још теже је том фонду речи „налепити“ етикету „ненормативности“ односно „нестандарности“.

Рачунајући на ове моменте, драгоцене су Белићеве речи у ауторизованим стенографским белешкама са Новосадског договора, објављеним у *Летопису Матице српске* (ЛМС 1955: 3–126). Наиме, Белић се уверљиво супротставио идеји *нормативног речника*, што се тиче самог избора речи, односно савременом терминологијом речено самог инвентара. Три пута је узимао реч и сваки пут започињао готово истим речима: „Ја знам шта је нормативна граматика. То су облици, то су гласови који су прописани, тога се сви држе. Али нормативни речник не знам шта је, нити мислим да тога може бити, нити сме бити...“ У уводном реферату под (под)насловом *Речник* он је једнако експлицитан: „Сем нормативне граматике, која прописује систем гласова и облика, других нормативних прописа за речник не може бити...“ (ЛМС 1955: 21).

4. Међутим, у последњој деценији све више се међу нашим лексикографима говори о томе које речи у статусу одредница треба уврстити у речник (стандардног, савременог) српског језика општег типа, посебно у последњих неколико година откад је у Матици српској заснован пројекат израде вишетомног речника. (Нису ретки у коментарима успутни квалификативи „нормативан“, „стандардан“, али у насловима речника увек изостају!) Као носилац Матичиног пројекта проф. Драгољуб Петровић изнео је своја размишљања у вези са избором речи за речнике савладивог обима а функционалне, илустру-

јући то супротстављањем речи КАЈМАК и СКОРУИ. Строго узевши са становишта лингвистичке географије (с дијалектолошког аспекта гледано) обе речи су (биле) условно речено регионалне, али је по њему прва уобичајенија (доминира у дневној комуникацији и није непозната на целом српском језичком простору) и намеће се као први и једини кандидат за речник.

Судећи према начину обраде Вук (1818) пак овај синонимијски пар види обрнуто: лексикографску обраду речи *кајмак* свео је на т. *vide скоруи*. У експоненту иза одреднице стоји звездица којом означава „турске ријечи“, којима је, судећи према Предговору (в. стр. XX, нап. 10), претпостављао српске речи, ако их има, којима би се ове прве могле „без сваке муке ишћерати из нашег језика“. Уз *скоруи* даје нем. и лат. еквиваленте *die Sahne, flos lactis*. Једина, али врло битна разлика у обради ових двеју речи у другом издању Рјечника је то што уз *скоруи* има „повратно“ упућивање: *cf. кајмак*. Претходном бих, импровизујући а с ослоном на претходно, додала донекле наизглед сличан синонимијски низ: *качамак, ѿдленѿиа, ѿура, куља* и *мамаљуга*. Низ би се, можда, могао свести на пар (без валидне провере, ослањајући се на успутну анкету и лично језичко осећање или „знање“) КАЧАМАК – ПАЛЕНТА. Матичин једнотомник има поред ове две и *ѿуру* (значи не и куљу и мамаљугу); ѿ све њих узајамно умрежује. Стиче се утисак да „стандардним конзументима“ *качамак* и *ѿаленѿиа* нису иста јела: *качамак* је аутохтоно народно јело које спада у ону групу која је успешно извучена из скоро потиснуте наше старе кухиње, а *ѿаленѿиа* би се вероватно нашла у дејчим и новијим лаганим (полу)дијеталним кућним јеловницима. *Куља, ѿура* и *мамаљуга* за „просечног“ познаваоца наших јела су регионалне, *мамаљуга* и *куља* дијалектизми или прецизније локализми. Код Вука пак у првом издању Рјечника налазимо *качамак, куљу* и *мамаљугу* (друге две у обради упућује на прву), а у другом издању има и *ѿуру* (ову реч, ситуирајући је под (1) „Имо/т/ск.“, с упућивањем на *качамак, мамаљуга*, а под (2) „(у Лозници) таково јело с водом размућеном с пекмезом“. Из узајамног (двосмерног) увезивања изостаје *куља*, што је извесно сигнал „рангирања“ у Вуковој интерпретацији. (Ово се може тумачити да Вук бира.)⁴

⁴ У вези са Вуковим лексикографским поступком неколико напомена: Прво, ни прво његово издање нема једнодијалекатски карактер (а таква квалификација се дуго провлачила), што се односи на све нивое, од фонолошког нивоа до лексичког инвентара. Уосталом, Вукове назнаке одакле су неке речи, укључујући и поједина јела и пића, проширују географију његовог рјечника. Друго, Вуков Рјечник није једнојезични (а није писан ни са амбицијама да буде прави двојезични односно тројезични), што се наравно одражава на начин лексикографске обраде. Треће, Вуков лексикографски поступак је уникатан и по начину лексикографске обраде. Мислим ту пре свега на неретку ширину обраде (нпр. обичаја, игара и друго, и по томе је Вукова лексикографска обрада неретко ближа савременој етнолингвистичкој него ужелексикографској), што се јасније види након његовог издања у оквиру антологијске едиције *Десет векова српске књижевности* под насловом „Српски Рјечник или азбучни роман“. Много је

Коректном савременом стручном квалификацијом овај низ би се могао означити партикуларном (блискозначном) синонимијом. Аутори Матичиног једнотомника имају подразумевани критеријум актуелности па немају ни куљу ни *мамаљугу*, али имају (хрватску) кајкавску реч *жганци*, извесно као блискозначну (да занемаримо попустљивост према кроатизмима, ако је храна „путник“ који не познаје границе). Конкретно, у једнотомнику иза интерпретације значења речи *жганци* следи тачка са запетом /;/, а иза *качамак*, *йаленџа* – што сугерише на недефинисан узајамни однос (или прецизније – даља партикуларна синонимија) међу лексемама које су доведене у везу. Од издвојених блискозначних речи у једнотомнику *жганци* су се нашли само у синонимијском низу под *йура*. Да напоменем да *Речник српских говора Војводине* из Сремске Митровице региструје реч, са статусом одреднице, *жганац/жгањац*, с напоменом обично множина *жганци/жгањци* и упућивањем на куљу. Блискозначна лексема *йрганици/йргањци* није уврштена у једнотомник (према наводу А. Крушец, нејасне географије, али извесно добро потврђена у српским говорима Војводине као „врста ваљушака за супу“). У вези са овде скицираним закључак би био да лексикографи имају две врсте проблема: а) како дефинисати односно сегментирати овај део јела од брашна и б) којим лексемама из тог семантичког поља дати простор у речницима савременог српског језика.

5. Наша трпеза се променила у односу на Вукову, разноврснија је и богатија, и јелима и пићима, а у једнотомнику – савремена, као и она Вукова за његово време. У једнотомнику, на пример, нема: *бунгура* (врста јела од обареног жита или кукуруза), *јагле* (искокано кукурузно зрно), *мандаре* (врста јела од брашна, масти и воде), *йрге* (јело слично каши), *сайрице* (јело од брашна налик на тарану), *куље*, *мамаљуге*, *йрганаца* (врста резанаца, ваљушака), *бешкоџа* (данас: двопек), *йаџе* (јело слично каши), *йџанке*, *ладњаче*, *луковаче* (врста јела од кукурузног хлеба умешаног са луком у хладној води), *ојарнице* (врста кукурузног хлеба), *ојаруше* (врста погаче), *йолежска* (врста дуго печеног кукурузног хлеба), *найреника* (врста тврдог сомуна), *квашенице* (географски – квашенице данас само имамо у једном уском појасу северног Баната), *џаџе* (врста сланог колача), *йашака*, *чимбура* (врста јела од јаја и кајмака), *џешке односно кешке* (јело од пшенице и кокошијег меса), *йодройца*, *ошайа* (данас: **КОМПОТ**), *саганлије* (али данас: **пребранец**) и сл.

рећи да се он приближава профили енциклопедијског лексикона, али таквих елемената има, примере које он понекад даје подсећају нас и на црте асоцијативног речника. Уп. на пример под *йојара* (иза значења на нем. и лат.): Питали некакво дијете: „Како се зове код вас ладна попара?“ А оно казало: „Ми јој се на дамо ни оладити.“ Или на пример под *йасуљ* „Прођи га се брате; видиш да му ни име није као у осталије смокова: пас и уља! Окани га се брате, тај је сву Босну истурчио (т.ј. истурчили се да не посте и да не једу пасуља). – Тако реку у шали онеме који једе пасуљ, а има још каква јела.

Дуг је наравно списак савремених јела и пића којих нема у Вуковом Рјечнику; уп. нпр.: *ајвар, суџа, њајрикаш, гулаш, завијача, бундевара, гурабија, макарони, моча, мусака, мућкалица, њереца, кифла, векна, кремџија, бешамел, мајонез, шлафрок, одн. јабуке у шлафроку* итд.

Надаље, Вук лозовину упућује на вино, а једнотомник има лоза с упућивањем на лозовача, са значењем *ракија од грозђа*. У једнотомнику стоји *шљива* с упућивањем на *шљивовица* (ракија). Лексема *шљивовача* означава шљивов штап, а код Вука *шљивовача* значи врсту ракије. Вук нема *шљива* у значењу ракија. Наравно да савремени речник има и *вињак, виски, војка, вермуџ*.

6. Када говоримо о статусу кулинарске терминологије у једнотомнику као речнику општег типа и самом лексикографском поступку, приметно је да је експлицирање квалификатора кув(арство) недоследно, што илуструју на пример лексеме *гужвара, савијача, гибаница*. Све три лексеме дефинишу се као *врџија њиџе* и ниједна нема друго значење, а само *гужвара* од ове три насумично изабране јединице има ознаку *кув*. Лексема *бешамел* терминологизована је квалификатором *кув.*, док је на пример лексема *сос*, с јединим значењем *жџијко јело с разним зачинима који је додаџак главном јелу, умак, умокац* остала изван овог система; или на пример *шлафрок* као врста посланице такође остаје без ознаке *кув.* (примарно значење је кућна хаљина); такође, *вареник* и *вареника* немају ознаку по којој би припадали кулинарском терминосистему.

Данас је сасвим уобичајено да се као називи јела употребљавају *куџус, грашак, њасуљ, бораница* и сл., али према једнотомнику ове лексеме припадају само ботаничкој терминологији. Ознаку да се ради о врсти јела налазимо уз синтагматску лексему *чорбасџи њасуљ* (терминолошко маркирање би наравно у овом и сличним случајевима било сувишно). Проф. Дара Гортан-Премк даје једноставно решење: иза *боџи*. додати *и* уз експлицирање кодне ознаке (1997: 124–125).

Надаље, на пример, у једнотомнику ћемо наћи *ровиџо јаје* под *ровиџи*, али *јаје* на *око* ни под *јаје* ни под *око*, што обавезује на јасније критеријуме (и доследније поступање) приликом обраде тзв. сложених лексема.

Неколико закључних напомена. – (1) Матичин једнотомник је ипак на путу лексичке стандардизације, али не и оптималне инвентаризације.⁵ Да

⁵ У том смислу, подсетила бих на напомене проф. Пижурице (2009) поводом нереалних очекивања од једнотомника: а) Да садржи *оџијимални инвенџар* речи за речник тог типа (а тај „оптимални однос“ је тражен од стране разних корисника између осамедесетак и петсто хиљада!); б) Да буде *савремен избором* речи, али с оптерећењем да се грубо не одсече традиција; в) Да прегледно презентује *разрађену семанџику* (корисник посеже за речником с одређеном намером и када не нађе значење које очекује – бива разочаран и склон да квалитет речника оспори; г) Да не запостави *фразеологију* (имајући ослонац у РСАНУ, једнотомник је

је тешко бити рационалан (односно економичан) у избору речи, показује лексичко гнездо (наравно не у смислу груписања под једном одредницом) око речи *шкембе* (тур. порекла) – *шкембе, шкембићи, шкембав, шкембо, шкембоња*. Можда је у једнотомнику требало дати место само лексеми *шкембићи*.

(2) Језик се неумитно професионализује и зато је све теже урадити шире прихватљив речник општег типа, посебно ако имамо амбиција да он буде савладивог (и „носивог“, чак и у значењу саме тежине изражене у килограмирама, ако се има у виду једнотомник) обима у виду једнотомника. Централно питање је, што се инвентара речи тиче, удео специјалних терминологија у речницима – од кулинарске, ботаничке, медицинске, обичајне и правно-економске (у ширем смислу те речи) до рачунарске на пример, потом речи и израза страног порекла и слично. Иако не располажемо тачним статистичким подацима, јасно је да су у Матичином једнотомнику доследније добиле на маркираности и да су боље заступљене оне терминологије које су већ у форми термилошких речника систематизоване, а из којих је лакше направити коректан избор – добар пример је ботаничка терминологија.

(3) Обавеза је струке (не само лексикографа) да истрајно уверава јавност да је рад на речницима српског језика, различитих профила и намене, трајан посао, уз поштовање достигнућа савремене лексикографске праксе и лексиколошке струке и науке, што иде у прилог општој констатацији да треба наставити рад на термилошким речницима и тек онда направити коректан избор који би одговарао речнику општег типа са становишта општеупотребне лексике.

ЛИТЕРАТУРА

- Бошњаковић 1985: Ж. Бошњаковић, *Пасијирска терминологија Срема*, Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Институт за јужнословенске језике.
- Вуковић и др. 1984: Г. Вуковић, Ж. Бошњаковић, Љ. Недељков, *Војвођанска коларска терминологија*, Нови Сад: Институт за јужнословенске језике.
- Вуковић 1995: Г. Вуковић, Кулинарска лексика у фразеологији, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, бр. XXIII, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 39–43.
- Вуковић 2002: Г. Вуковић, Општа и термилошка лексика у лексикографској пракси, у: *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад: Матица српска, 273–277.

у том сегменту изванредан); д) Да садржи прави избор *граматичких информација*; њ) Да буде презентован *двоизговорни карактер* српског језика (У процепу смо између уштеде простора и коректног представљања двоизговорности – екавице и ијекавице; тај захтев „једе“ драгоцен речнички простор.); е) Да буде *усклађен са важећим њравојисом*; ж) Да погоди праву меру у показивању да *српски језик више није српскохрватски*; з) Да не буде видљивих *неусклађених због колективног ауторства*.

- Горган-Премк 1997: Д. Горган-Премк, *Полисемија и организација лексичког система у српском језику*, Библиотека Јужнословенског филолога, н.с. књ. 14, Београд: Институт за српски језик САНУ, 7–188.
- Грбић 1909: С. Грбић, *Српски народни обичаји из среза Бољевачког*, Српски етнографски зборник, књ. XIV, Обичаји српског народа, књ. 2, Београд: Српска Краљевска Академија.
- Грђић Бјелокосић 1908: Л. Грђић Бјелокосић, *Српска народна јела у Босни и Херцеговини*, Српски етнографски зборник X, Београд: Српска Краљевска Академија, 73–118.
- Драгин 1991: Г. Драгин, *Райарска и њовријарска терминологија Шајкашке*, Српски дијалектолошки зборник XXXVII, Београд, 621–708.
- Звекић-Душановић 2011: Д. Звекић-Душановић, Из кулинарске лексике-прженице, моче, профезне, бундац, *Зборник радова у часопису Гордани Вуковић*, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 217–219.
- Лазич 2000: А. Лазич, *Јела и њића у Мачви*, Шабац: Културни центар.
- ЛМС: Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Летњопис Мајнице српске*, 1955, Књ. 375, св. 1, Нови Сад: Матица српска, 3–136.
- Мијаговић 1908: С. Мијаговић, *Српска народна јела у Левчу и Темнићу*, Српски етнографски зборник X, 1–69, Београд: Српска Краљевска Академија.
- Милорадовић и др. 2011: *Култура исхране у Војводини кроз обредну њраксу. Лингвистички и етнолошки аспекти*, Нови Сад: Матица српска.
- Михајловић-Вуковић 1977: В. Михајловић, Г. Вуковић, *Српскохрватска лексика рибарства*, Институт за лингвистику у Новом Саду, Нови Сад, стр. 457 + Карте.
- Михајловић 1980: В. Михајловић, Из наше кулинарије, *Књижевни језик*, IX/4, Београд, 7–24.
- Недељков 2009: Љ. Недељков, *Архаична њчеларска лексика у Војводини*, Филозофски факултет, Нови Сад.
- Пижурица 2009: М. Пижурица, Ијекавско издање речника српског језика, Седми лингвистички скуп *Бошковићеви дани*, Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 51–61.
- РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика. Нови Сад – Загреб (Мајница српска – Мајница хрватска)*, 1967–1969, књ. I–III, Нови Сад (Мајница српска), 1971–1976, књ. IV–VI.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика I–XIX, Београд: Српска академија наука и уметности*, 1959–2014.
- РСЈ: *Речник српског језика, Нови Сад: Мајница српска*, 2007.
- Радовановић 2011: Д. Радовановић, Из кулинарске лексике Санада и Мокрина, у: *Зборник радова у часопису Гордани Вуковић*, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 227–239.
- Радовановић-Спариосу 2013: Д. Радовановић, Л. Спариосу, Српска и румунска трпеза у северном и средњем Банату, *Језици и културе у времену и њпростору*, 2/2, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 205–212.
- Радовановић 2013а: Д. Радовановић, Банатска месна трпеза, *Годишњак за српски језик*, 26/13, Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 461–469.
- Ристић 2006: С. Ристић, *Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма*, Монографије 3, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Тројановић 1896: *Стијаринска српска јела и њића*, Српски етнографски зборник II, Београд: Српска Краљевска Академија, 1–22.
- Kruszec 2004: А. Kruszec, Vukova trpeza – kulinarska terminologija u prvom izdanju „Srpskog Rječnika” Vuka Stefanovića Karadžića (1818), *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику*, XLVII, 1/2, Нови Сад: Матица српска, 233–297.

Драгана И. Радовановић

ОТ ТРАПЕЗЫ ИЗ СЛОВАРЯ ВУКА СТЕФАНОВИЧА КАРАДЖИЧА
ДО ОДНОТОМНИКА МАТИЦЫ СЕРБСКОЙ

Резюме

Автор статьи провел исследование, каким образом в однотомном словаре сербского языка (по сравнению со словарем Вука Караджича) представлена *трапеза* как значительная составляющая регистра культуры в ту эпоху, когда пища «получила статус „всемирного путешественника“ в разнообразных своих формах – от семени до приготовленного блюда». Трапеза богатеет практически ежедневно – на стыке культур, не зная границ, во всех видах общения, а также благодаря открытию уже забытого национального, с более или менее привлекательной маркетинговой упаковкой. Это является вызовом для лексикографов во всех сопутствующих областях жизни и языка, причем происходит явная профессионализация данной сферы – например, что из всего перечисленного необходимо выбрать и включить в тесные обложки однотомника. Наша трапеза изменилась по сравнению с временами Вука Караджича, она стала разнообразнее и богаче в блюдах и напитках. В однотомнике она представлена в современном состоянии, как и трапеза в словаре Вука Караджича в свое время. С другой стороны, экспликация квалификатора отношения к пище в однотомнике непоследовательна – ср., например, лексемы *гужвара*, *савијача*, *гибаница*; все три лексемы определяются как «вид пирога» и не имеют другого значения, из перечисленных только *гужвара* имеет квалификатор принадлежности к пище. Также в однотомнике последовательно маркированы и представлены термины, систематизированные в словарях, что приводит к выводу о необходимости продолжения работы над терминологическими словарями. Только после этого представляется возможным правильно выбрать подходящие слова с точки зрения общепотребительной лексики.

Ключевые слова: кулинарная лексика, Словарь Вука Стефановича Караджича, однотомник Матицы сербской, статус терминологических слов

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.16'276.6(082)

811.16'373(082)

СЛОВЕНСКА терминологија данас / уредници Предраг Пипер,
Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик
САНУ, 2017 (Београд : Службени гласник). – 689 стр. : илустр. ; 24
см. – (Научни скупови / Српска академија наука и уметности ; књ.
167. Одељење језика и књижевности ; књ. 28)

„Зборник пред нама настао је из реферата изложених на
Међународном научном симпозијуму 'Словенска терминологија
данас', који се одржао 11–13. маја 2016. године у Београду, у
организацији Српске академије наука и уметности (Одељења језика
и књижевности), Института за српски језик САНУ, Академије наука
и умјетности Републике Српске (Одељења књижевности и
умјетности) и Матице српске“. – Текст ћир. и лат. – Радови на више
језика. – На спор. насл. стр.: Slavonic Terminology Today. – Тираж
400. – Стр. 9–11: Уводно слово / Уредници – Напомене и
библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. –
Summary; Резюме.

ISBN 978–86–7025–741–2

1. Пипер, Предраг [уредник]

а) Словенски језици – Лексика – Зборници б) Словенски језици –
Терминологија – Зборници

COBISS.SR-ID 245187852